

שירים אהרן

פרשת אחרי קדושים | אייר תשפ"ג | גיליון מס' 157 | שנה ד'

שיר של יום

לימוד התורה לשם לימוד התורה

מן הדברים הידועים שבתלמוד תורה ישנם ב' חלקים. יש את הלימוד שהוא 'בשביל לקיים', ש'אם לא למד היאך יקיים'. ויש את הלימוד שהוא לשם לימוד. שמעלת לימוד התורה היא לא רק כהיכ"ת לקיום המצוות, אלא היא מעלה בעצם.

וכפי הנראה, בפשוטו, המעלה של הלימוד לשם הלימוד, זהו משום שתכלית הבריאה היא בשביל להידבק בקב"ה, ועי"ז לזכות להטבה השלימה. כידוע, ואכמה"ל בזה. והאופן היותר שלם להידבק בקב"ה זהו עי"ז לימוד התורה, וכלשונו הנורא והנפלא של הרמח"ל בדרך ה' בענין לימוד התורה, 'בכלל ההשפעות הנשפעות ממנו, יתברך, לצורך בריותיו, יש השפעה אחת, עליונה מכל ההשפעות, שענינה הוא היותר יקר ומעולה מכל מה שאפשר שיימצא בנמצאים, והיינו שהוא תכלית מה שאפשר שיימצא בנמצאות, מעין המציאות האמיתית שלו, יתברך, ויקר ומעלה מעין אמיתות מעלתו, יתברך, והוא הוא מה שמחלק האדון, יתברך שמו, מכבודו ויקרו אל בראיו. ואמנם, קשר הבורא, יתברך שמו, את השפעתו זאת בענין נברא ממנו, יתברך, לתכלית זו, והוא התורה'. ועי"ז בכל אריכות דבריו, דברים נפלאים ויסודיים מאד, גם בהכנה המצטרפת לשם כך.

ויש להוסיף, והוא פשוט, ש'צורת' לימוד התורה, היא אכן 'לידע את המעשה אשר ייעשה', וככה לומדים תורה, באופן שלומדים 'הלכה למעשה', ומוציאים 'דינים העולים', אבל כל זה, זהו רק ה'צורה' היאך לומדים תורה, אבל לא זוהי ה'מטרה' הסופית של הלימוד. שהמטרה העיקרית של הלימוד, היא לא רק היכ"ת לידע את המצוות, אלא ללמוד לשם ללמוד. ללמוד בשביל להידבק בקב"ה עי"ז.

ועיין בסוף מנחות, 'אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם'. 'אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה'. 'אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם'.

והיינו שרבא נחלק על ר"ל, וסבירא ליה ש'העוסק בתורה', לא צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם, שמעלתו יותר מאשר 'עולה מנחה ואשם'. בשונה מר"ל שאמר שמעלת התורה היא אותו הדבר, 'כאילו הקריב'. ונראה שהגמ' מסיקה כרבא, 'אלא' אמר רבא.

וצ"ב, במה שהגמ' ממשיכה שם תיכף, 'אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם

שירי הפרשה

אהרן יכול להיכנס כל השנה לקה"ק ולא רק ביוה"כ

בקול אליהו הביאו כאן מהגר"א, שהאר"י לומר שרק לדורות, הכהן גדול יכול להיכנס לקה"ק רק ביוה"כ. אבל אהרן הכהן 'היה מותר ליכנס בכל שעה ושעה, רק שיכנס כסדר העבודה האמורה בפרשה זו'. והביא כן מדברי חז"ל מפורשים במדר"ר, 'אמר הקב"ה למשה, לא כשם שאתה סבור וכי' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיעשה כסדר הזה', עי"ז.

ובמש"ח כאן ביאר הדבר, עפ"י מש"כ הספורנו בסו"פ אמור, ויקרא כ"ד ג', עה"פ 'מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אותו אהרן מערב עד בקר לפני ה' תמיד חקת עולם לדורותיכם', שתמה למה כתוב 'יערך אותו אהרן' והלא 'הדלקת הנרות וכן קטרת התמיד כשרה בכהן הדיוט לדורות'. וביאר, 'כי אמנם כל ימי המדבר היה ענין המשכן בכל יום כענינו לדורות ביום הכפורים שנאמר בו כי בענן אראה על הכפרת וזה כי בכל ימי המדבר נאמר כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו וכו' ולכן היה מן הראוי שיהיו מעשה הקטרת והדלקת הנרות בו הנעשים בפנים נעשים על ידי כהן גדול כמו שנעשים לדורות ביום הכפורים'.

והיינו, שבמשך כל הארבעים שנה כל הזמן היה כמו יוה"כ, ומש"כ אהרן הכהן במשך הארבעים שנה במדבר, היה יכול להיכנס תמיד, כי כל הזמן זהו כמו לדורות ביוה"כ.

והדברים נפלאים לכשעצמם. אלא שיש להעיר, ראשית, דבריו הספורנו, לא מוסכמים לכו"ע, דברמ"ן מבואר שלא כדבריו, דברפרשת תצוה, עה"פ 'והקטיר עליו אהרן'. כתב הרמב"ן, 'אין המצוה הזו בכהן גדול בלבד, אלא היא אף בכהנים הדייטים כדין הדלקת הנרות שבצדה (בפסוק הבא) שאמר ג"כ ובהעלות אהרן את הנרות, ואינה בכ"ג בלבד כמו שאמר למעלה (כז כא) יערך אותו אהרן ובניו. ולא ידעתי למה הזכיר אהרן בשניהם ולא אמר הכהן, ואולי מפני שיטת הכתוב למטה וכפר אהרן על קרנותיו (להלן פסוק י) שהוא באהרן בלבד. או שירמזו שאהרן יתחיל בקטרת ובנרות. וכן אמר בסוף אמור אל הכהנים (ויקרא כד ג) יערך אותו אהרן ולא הזכיר בניו, בעבור שהוא יתחיל בה. והזכיר שם חקת עולם במצוה'. ומפורש בדבריו, דלא כהספורנו, וגם במשך הארבעים שנה היו יכולים גם כהנים הדייטות להדליק הנרות, ול"ה כמו יוה"כ שכשר רק בכה"ג.

ועוד יש להעיר, דלפי דבריו, בכל הארבעים שנה, לא היה ההיתר רק לאהרן, אלא גם לאלעזר בנו, [לכל כה"ג שהוא], שההיתר הוא מחמת המצב שהוא כמו יוה"כ, ולא מחמת דרגת אהרן הכהן בלבד. וכ"כ המש"ח להדיא, שאף לאלעזר אחרי מות אהרן היה רשות כן, עיין בדבריו.

ובדברי הגר"א מפורש דלא כך. שכתב להדיא דכל ההיתר הוא דוקא לאהרן ולא לאלעזר בנו. דהגר"א כתב, דלפי"ז 'מתוך מאד פשט הפרשה, שבכל הפרשה לא נזכר רק אהרן. 'בזאת יבא אהרן' 'והקריב אהרן' 'ונתן אהרן' ועוד כמה פעמים. עד שנאמר 'והיתה לכם לחקת עולם וגו' בעשור לחדש וגו' וכפר הכהן וגו', ולא כתוב אהרן. ד'לכם' דייקא אחת בשנה, אבל לא לאהרן שהיה מותר לו ליכנס כסדר הזה כל השנה. הרי להדיא, דזהו שמדגישה התורה שכל ההיתר הוא דוקא לאהרן'. ודוק. [ראיתי כן מהגר"ד כהן שליט"א. וע"כ ביאר שצ"ל שיעיקר ההיתר הוא מחמת מעלתו של אהרן שהיה כדרגת יוה"כ, ולכן יכול היה להיכנס כל השנה].

עוד בהנ"ל - בדעת רש"י

והנה בפשטות תמיד מוכיחים שברש"י מבואר דלא כהנ"ל, שרש"י כתב 'בזאת יבא אהרן' 'ואף זו לא בכל עת כי אם ביוה"כ' כמו שמפורש בסוף הפרשה בחודש השביעי בעשור לחדש. ובהנ"ל מבואר להדיא, שכל ה'בחדש השביעי בעשור לחדש' היו רק 'לכם' לדורות, אבל אהרן יכול לבא תמיד, כל השנה.

והעירני הר"ש בודנשטיין שליט"א, שאפש"ל, שמה שרש"י אומר שה'בזאת יבא אהרן' היו רק ביוה"כ, אין כונתו לאהרן הכהן בזמן המדבר, אלא כמו שאמר בד"ה הקודם ש'בזאת' היינו גימ' 410 רמז לבית ראשון, דבזמן של ה'בזאת' אכן 'לא בכל עת כי אם ביוה"כ'. אבל לא בזמן של ה'בזאת' יתכן שגם רש"י מודה שיכול לבא בכל עת. ודוק. [וצ"ל שמה שכתוב 'אהרן' ב'בזאת', אף שאהרן הכהן לא היה בזמן בית ראשון, היינו ביטוי לכל כה"ג כמו אהרן].

ב' ביאורים בקרא ד'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'

'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'. ויש לפרש את הפסוק בב' אופנים,

א' 'מכל חטאתיכם לפני ה' - תטהרו' היינו

כאילו הקריב אשם'. ולכא' דברי רבי יצחק הו' כדברי ר"ל, שהעוסק בתורה הו' רק 'כאילו הקריב'. וכיון שהגמ' הסיקה כרבא, שהעוסק בתורה 'אינו צריך' עולה ומנחה, שלימוד התורה עדיף על ההקרבה, למה הגמ' כאן שותקת ומסכימה לדברי רבי יצחק. והרי היתה צריכה להשיג על זה כמו שהשיגה על דברי ר"ל.

וביאר החת"ס, [בדרוש לשבת הגדול], נפלא מאד, שבתחילה הנידון היה על 'עוסק בתורה', היינו שעוסק בתורה לשם עסק התורה. ולא רק בשביל לקיים את המצוות. ומעלה של לימוד תורה כזה, היא אכן יותר מכל המצוות, והוא אכן 'אינו צריך' לא עולה ולא חטאת וכו'. אבל רבי יצחק דיבר על 'עוסק בתורת חטאת', היינו שלומד לשם לדעת היאך מקיימים את החטאת, ולימוד כזה, אינו יותר מאשר המצוה עצמה, שלא יתכן שההיכ"ת יהיה יותר מהתכלית, וכיון שתכלית הלימוד הזה היא לשם הקיום בלבד, יש בלימוד זה רק 'כאילו הקריב', אבל ודאי שאינו יותר מאשר הקיום בעצמו.

ומבואר בלשונו שם, [וכן שמעתי מהמשגיח ר"ש ברויאר שליט"א, שביאר דבריו], שהענין תלוי בכוונה. והכונה של האדם הלומד היא הנותנת את השם ללימוד התורה שלו. איזהו לימוד תורה זה. שמי שלומד רק לשם לידע מה לעשות. אצלו הלימוד אכן לא יותר מאשר המצוה גופא. אבל מי שלומד עם כונה לשם לימוד, לשם מעלת עסק התורה לשם עסק התורה, וכנ"ל, אצלו הלימוד מקבל שם אחר לגמרי, ואצלו הלימוד הוא הרבה מעבר למצוה עצמה, והוא 'אינו צריך'...

והוא מדברים הידועים והפשוטים, אבל צריכים חיזוק, לידע במה אנו מתעסקים. וגם מי שעוסק ב'כולל הלכה', ומגמתו היא לידע הלכה, אסור לו שישכח, שהוא לא מתעסק כאן רק בהיכ"ת בלבד לקיום המצוות. אלא הוא מתעסק ב'עסק התורה', והמעלה של לימוד התורה, היא בעצם הלימוד, ואין זה רק היכ"ת בעלמא לידע, ולהורות.

והן אמנם, שיש 'סדר קדימה' בלימוד התורה, ואם הלימוד נוגע להלכה ולמעשה הוא אכן קודם. אבל אין זה סותר, מהי מעלת לימוד התורה, שהיא אינה רק כהיכ"ת בעלמא, אלא היא מעלה מצד עצמה. מה שהאדם לומד ומתעסק בלימוד התורה, ונדבק על ידה בקב"ה באופן הגדול ביותר ששייך.

ועיין ברוח חיים על המשנה באבות 'קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות', שזהו מה שבאה המשנה לומר, שגם דיני 'קנין' אפי' שאין בהם 'הלכה למעשה', שהרבה מהלכות הקנין נדירות וכמעט שלא נוגעות להלכה ולמעשה, 'הן הן גופי הלכות', כמו ההלכות של 'פתחי נדה', שהם הלכות שכיחות ונוגעות מאד להלכה ולמעשה. [ואמנם יעויין בדבריו שמבאר קצת אחרת, והוא לומד שגם ב'פתחי נדה' אין כ"כ הלכה למעשה, עיין בדבריו, אבל ה'מסר' הוא אותו 'מסר', דוק היטב בדבריו], דמעלת לימוד התורה היא לא רק במה שנוגע להלכה ולמעשה, כהיכ"ת לידע מה לעשות, אלא בעצם הלימוד, במה שהאדם מתקשר עם הקב"ה, גם אין זה בשבילו היכ"ת כדי לידע מה לקיים. [ואין זה סותר, כנ"ל, שצורת הלימוד גם של 'קנין' צריכה להיות באופן כזה של 'אליבא דהלכתא', להוציא את הדינים העולים. כי כך היא 'צורת' לימוד התורה. ודוק].

שה'תהרה' הו' מהחטאים שהם לפני ה'. דהיינו רק חטאים שבין אדם למקום, ולא חטאים שהם בין אדם לחבירו.

ב' מכל חטאתיכם - לפני ה' תטהרו', שה'לפני ה' זהו האופן של הטהרה, דהיאך 'תטהרו' לפני ה'. שהמצב של 'לפני ה' ביוה"כ הוא המטהר.

ועיין במשנה ביומא פ"ה ב', דראב"ע אכן דרש 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו', עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו'. והוא לכא' כהאופן הא' הנ"ל, בפשט הכתוב.

וע"ע שם שמיד אח"כ ממשיכה המשנה בדברי ר"ע, 'אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו' ואומר מקוה ישראל ה'. ויתכן לומר, שהמכוון הוא, שבדברי ר"ע, מתפרש ביאור אחר בפסוק, והוא האופן הב' הנ"ל. דלפי ר"ע, 'המקוה' המטהרת היא 'אביכם שבשמים', 'מקוה ישראל ה'. וזהו 'לפני ה' - תטהרו', דהטהרה באה ע"י שנמצאים 'לפני ה'. ודו"ק.

והיא הערה נוראה, במציאות היום של יוה"כ - 'לפני ה' ! כביכול 'טובלים' בו ית' ! דהכניסה ליום הקדוש, היא כביכול כניסה לתוך המקוה הנורא, 'מקוה ישראל - ה' ! אשרי העם שככה לו!!

'זמה היא'

י"ח י"ז, 'שארה הנה זמה היא'. וברש"י, 'זמה', עצה. כתרנומו עצת חטאין, שיצרך יועצך לחטוא'. והיינו משורש 'זמם' כמו 'כאשר זמם'. וכ"כ בשפת"ח.

וצ"ב, במה שמצינו כו"כ פעמים, את הלשון 'זמה' לגבי חטא עריות בדוקא, ואם 'זמה' זהו 'עצת היצר' לחטוא, למה זה מתייחס בעיקר לחטא עריות.

ראשית כל, כאן גופא, ה'זימה' מתייחס לחטא עריות. ועיין עוד ברש"י, בבראשית י"ב י"ט, עה"פ 'קח ולך'. [ועד"ז כ"ה ברש"י בבראשית כ' ט"ו] 'לא כאבימלך שאמר לו הנה ארצי לפניך, אלא אמר לו לך ואל תעמוד, שהמצרים שטופי זמה הם, שנאמר וזרמת סוסים זרמתם'. וכן בבראשית י"ג י', 'ומדרש אגדה דורשו לגנאי, על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם. במסכת הוריות'. וכן בשמות ל"ה כ"ב, עה"פ כומו, ד'רבותינו פירשו שם כומו, כאן מקום זמה'. ועיין גם במדבר כ"ד י"ד, 'אלוקיהם של אלו שונא זמה הוא' כו'. וצ"ע.

'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם'

בילקוט איתא, 'אמר הקב"ה לישראל הואיל והקדשתי אתכם לשמי עד שלא בראתי העולם, לפיכך היו קדושים כשם שאני קדוש'.

ובמשלי יעקב למגיד מדובנא ביאר זאת עפ"י משל, ליהודי כפרי עשיר גדול, שהיתה לו בת יחידית, וחפיש עבורה חתן. ולשם כך נסע אל העיר הגדולה ליישיבה אשר היתה שם, ופנה לראש הישיבה שימציא עבורו את החתן המושלם ביותר, בהתמדה ובכל מידה נכונה. ואכן, ראש הישיבה המציא לו חתן שהוא הטוב והמעולה מכל בני הישיבה, אם בשכלו הזך ואם בהתמדתו כי לא יכבה בלילה נרו.

ויקח העשיר את החתן ונתן לו את בתו. דא עקא, שאח"כ ראה העשיר כי הוא מתעצל בלימודו, ואינו נמצא בבית המדרש אלא רק שעה או שתיים ביום. והיה מתמרמר מאד על זאת, ויקרא אותו אליו והוכיחו על כך.

והחתן השיבו, שישאל את שמש העיר, האם יש מי מכל בני העיר הזאת, שלומד כמוהו. ששאר אנשי העיר, באים לבית המדרש אולי פעם בחודש. והוא לא עובר עליו זמן מועט שאינו עוסק בתורה. וגם אם הוא לא ילמד עוד כל חייו, ואפי' הוא ישכח את מה שהוא למד ולומד, עכ"ז יהיה נשאר בידו הרבה יותר מאשר תמצא אצל כל בני העיר הזאת.

ועיין החותן ויאמר, שידע לו, שהוא לא לקחו לעיר הזאת, בשביל היותו המעולה מבין אנשי העיר הזאת. אלא עליו לזכור שהוא לקח אותו מ'ישיבה של מעלה', בהיותך בין אנשי מעלה, ושם היית המעולה והמחודד והמתמיד המצויין. ואם כן לא אסתפק אם תהיה מוצלח רק ביחס לאנשי העיר הזו הפשוטים, אלא עליך להוכיח את עצמך גם כאן, ביחס ל'אנשי מעלה', לאלו שהיית איתם יחד ב'ישיבה'.

ועד"ז, להבדיל, ג"כ אומר הקב"ה לישראל, שהוא רוצה אותם קדושים לא ביחס לאנשי העולם הפשוטים. שהוא בחר בהם והקדיש אותם לשמו, עוד קודם שהוא ברא את העולם, בטרם שנבראו האנשים הפשוטים והארציים. וע"כ קדושתם צריכה להיות ביחס ל'ישיבה של מעלה', 'כשם שאני קדוש', ואל תדמו בנפשכם, להיות קדושים רק ביחס לאנשי מקומכם כעת, הפשוטים והארציים.

סמיכות כיבוד או"א לשמירת שבת

'איש אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמרו'. בספר 'אמת ליעקב' להגר"י קמניצקי זצ"ל, כתב 'דרוש נחמד' בענין הסמיכות של 'שמירת השבת' לציווי כיבוד או"א. עפ"י הידוע, שהמאמינים בכך שהעולם קדמון והאדם נוצר מן הקוף וכדו', נמצא שכל שהאדם צעיר יותר, הוא חשוב יותר, כי בזה הוא מתרחק משורשו הפחות, והרי הוא 'עולה בדרגתו'. ואין 'מקום' א"כ למצות כיבוד או"א, כי הבן הצעיר חשוב טפי. אבל לדידן שמאמינים ב'שבת', ב'בריאת העולם' ע"י הקב"ה, ושהאדם הוא יציר כפיו של הקב"ה, בזה ודאי ככל שהאדם מבוגר יותר, וקרוב לשורשו הנעלה, הוא עדיף טפי. ושפיר שייך המצוה לכבד או"א.

וציין שם עוד למה ששמע מהגר"א וסרמן זצ"ל, ש'כל מה שדרין סבר שהאדם נוצר מן הקוף, זהו

משום שראה רק 'אנשים' כמוהו. אבל אם היה רואה את החפץ חיים זצ"ל לא היה יכול לומר כך'.

דברי המהריל"ד בענין 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'

במהריל"ד כאן, עה"פ 'בצדק תשפוט עמיתך'. כתב דבר נפלא, שהענין ב'הוי דן את כל האדם לכף זכות' זהו שבשיל ה'דן' עצמו, שלא יתקרב בעבודתו ית'. שאם הוא רואה רשע, הרי הוא מתקרב בעבודתו ית', שכבר הוא מתרגל לאפשרות של חטא. וע"י שהוא דן את הרשע לכף זכות, הרי שהוא לא ראה עבירה, שכולם צדיקים בעיניו, ועי"ז לא יתקרב בעבודת ה'.

וז"ל, 'דחז"ל יעצנו לדון לכף זכות למען לא ימצא לנו פתח בלבבנו לפרוץ גדר הבושת, וכאשר נחקוק על לבבינו שכולם צדיקים, איככה יערב אח"כ להקדיח

תבשילו. לא כן כאשר ימצא בכל אחד שמץ דופי, כי אז הוא עלול ליכשל ח"ו באין מושל ברוחו'. עיי"ש עוד בלשונו.

ושמעתי בזה מכבר מחכ"א, שמבואר בדבריו, ש'לצעוק שאבע"ס' וכדו', כשרואים בעל עבירה, לא מהני לזה. דא"כ היתה התורה יכולה לצוות שבשביל לא להתקרב יש לצעוק כל פעם שרואים עבירה ועוולה. ומה שמהני זה רק אם לא רואים כלל עבירה ועוולה. ודוק.

'ואהבת לרעך כמוך' - מה דעלך סני לחברך לא תעביד

ידועים דברי הגמ' בשבת ל"א א' לגבי הלל שאמר לאותו הגר שכה"ת כולה על רגל אחת היינו 'מה דעלך סני לחברך לא תעביד'. והקשה שם המהרש"א, למה אמר זאת בצורה השלילית ולא בצורה החיובית, 'ואהבת

לרעך כמוך'. וביאר, שה'מה דעלך סני לחברך לא תעביד' זהו ה'למעשה' של 'ואהבת לרעך כמוך', דבאמת באופן החיובי 'חייך קודמין', ועיקר המכוון בצינוי זה, זהו לכה"פ בכיוון השלילי, שמה שסני לך לא תעביד לחברך. והוסיף, שכן מבואר בתרגו"י בקרא דידן, שתירגם את ה'ואהבת לרעך כמוך', 'ותרחמי לחברך דמן את סני לא תעביד ליה', והיינו שה'ותרחמי לחברך' זהו ע"י ש'מן דאת סני לא תעביד ליה'.

ויש להוסיף בזה, [מהב"ח אברהם אליקים בודנשטיין הי"ד], דיונתן בן עוזיאל הלא היה תלמידו של הלל, כמבואר בגמ' בסוכה. ואם הוא מתרגם כך את ה'ואהבת לרעך כמוך', זוהי ראייה טפי לדברי המהרש"א, שבאמת כוונת הלל, ב'מה דעלך סני וכו' היתה לואהבת לרעך כמוך. שהרי תלמידו של הלל גופא, כך מתרגם פשוט במצוה זו, ומסתמא למד זאת 'בבית מדרש' של רבו הלל. ודוק.

ספירת העומר

א.

עבודת ימי העומר היא לספור את הימים. והמובן הפשוט בספירת הימים. זהו שמצד אחד אין בהם שום עבודה מיוחדת. אבל באמת, יש בזה הרבה יותר מכל עבודה אחרת. שבכל עבודה, אם זה לולב או מצה או אפי' תלמוד תורה בהתמדה גדולה, הרי שהעבודה היא בשעת העבודה עצמה. ואחרי העבודה, גם אם זה אחרי שעות רבות של התמדה בתורה, כעת האדם נח מזה. והוא לא נמצא בתוך העבודה. ולזה באה הספירה. ואומרת, שאנו סופרים ומגדירים את עצם הימים. את 'ימי חיינו'. שהם יהיו ביחס לתכלית. סופרים את הימים ביחס לשבת. שכאן זה המקום היחיד שהשבוע נקרא שבת. כי זוהי מהות הספירה, שסופרים ומגדירים את הימים ביחס לשבת, ביחס לתכלית. ש'כל' ימינו אינם אלא ביחס לתכלית, ואין להם בעצם חשיבות אחרת. [כן שמעתי מהגר"נ רוטמן שליט"א].

ב.

ויש להוסיף בזה מה שכתבנו במקו"א, שקרבן העומר הוא הקרבן שבו אנו כביכול משלמים לקב"ה על מה שהוא מחייה אותנו. [כך מבואר בחז"ל. הארכנו בזה בגיליון בשנת תשפ"א]. שעל ידו אנו מבינים מהי תכלית החיים שלנו, שזהו 'לכבודי בראתיו'.

וזוהי ה'ספירת העומר' דידן, שאף שאנו מונים ימים ושבועות ולא את העומר, סו"ס נקראת המצוה 'ספירת העומר', שאנו כביכול סופרים את העומר בעצמו. בהיות, וספירה היא תמיד ביטוי לחשיבות, שדבר יקר וחשוב נמנה. שזהו הדין של 'דבר שבמנין' לא בטל. שבהיות והוא נמנה לעצמו זוהי אות על חשיבותו שאינו יכול להתבטל. והעומר הוא קרבן חשוב, קרבן יקר, שאנו כביכול סופרים אותו. מחשיבים ומונים אותו. כאדם המונה מעותיו לרוב יקרותם וחשיבותם. וכל ספירת הימים אינה אלא לייקר ולהחשיב אצלנו את ה'עומר', את קרבן העומר. וכשאנו מונים את הימים, זהו בעצם המכוון, שנספור, שנמנה, שנחשיב ונייקר את הקרבן היקר הזה, הנכבד הזה, של העומר. שנחדד ונחיה בעצמנו את יקרותו של הקרבן הזה, שהוא שמשלם עבור כל מזוננו, והוא מצדיק את קיומנו, כשאנו חיים אך ורק 'לכבודו ית'.

ג.

ומרוחנא בזה, שבאמת לפי התפיסה הפשוטה בעבודת המצוה של ספירת העומר. הרי שאין 'עבודה' בספירה עצמה, שהיא אולי רק מעורר שצריך לעבוד במשך הימים הללו, לקנות את קניני התורה, או מה שיהא. [וכשהאדם יודע בעצמו שהוא לא כ"כ התקדם בעבודה בימים הללו, הוא מרגיש לא כ"כ שייך למצוה. ודוק].

ולהנ"ל, אף שזה ודאי נכון, שאכן יש להתקדם בעבודה בכל משך הימים הללו, סו"ס הספירה עצמה היא ג"כ 'עבודה', ויש לעשותה בכונה ובשימת לב, שאנו מייקרים בה ומחזקים בעצמנו את המהות של 'קרבן

העומר', שאנו יום יום במשך הימים הללו, סופרים ומונים, כאדם המונה מעותיו, את העומר, להחשיבו, ולחיות בבהירות את הענין הזה, שהאופן שלנו 'לשלם' על קיומנו זהו ע"י העומר, ע"י ההבנה והתפיסה שזוהי מציאותנו, שהכל נמשך מאותו קרבן שהוא לגבוה, שכל מציאותנו היא רק לגבוה...

ד.

ובאמת ב'ספירת העומר', רבים וטובים, אומרים את הברכה עצמה כן את הספירה באיטיות ובהתרגשות ובכונה גדולה. ואני אינני מהמזלזלים המקררים ש'וכי ברכת המזון אתה גם אומר כך'?! או שאר מיני טענות דומות, שודאי שמעצת היצר הם באות.

וכמו שצווח מרנא הגאון ר' עקיבא איגר במכתבו, [דומני מכתב י"ב], שם הוא מעורר על הדקדוק הנצרך במצוות ליל הסדר. להקפיד על שיעורי המצה והמרור וכדו'. ובתוך הדברים מביא הגרע"א טענה זו, שיש המקררים ואומרים, 'מה לנו לטרוח כ"כ המצוות הללו החביבות, הבאות מזמן לזמן', והרי ב'ברכת המזון' שלנו, שזו גם מצוה דאורייתא, אנו לא מקפידים כ"כ ולא 'מתלהבים' ממנה כ"כ, וכן מהמצוות עשה של קריאת שמע, ומה לנו להתרגש ולהתלהב מהמצוות הללו הבאות מזמן לזמן...

והגרע"א דוחה זאת בתוקף, ואומר, שכך היא המידה, ואם אנו לא זוכים שתהיה לנו התרגשות וחביבות, ורצון להדר במצוות ה'יום יומיות', אפי' שהם ג"כ מצוות דאורייתא, סוף סוף אל לנו להפחית מההתרגשות במצוות הבאות מזמן לזמן, שגם בהם לא תהיה לנו חביבות והתרגשות, ורצון להדר בהם ולקיימם על הצד הטוב ביותר. ודיינו, מה שאנו לא זוכים לזה בכל המצוות היום יומיות, ואטו משום כן, נמנע מעצמנו זאת גם במצוות הבאות מזמן לזמן, שיש בהם חביבות יתירה... ועד"ז כן הוא גם בנידון דידן, שאם יש איזו ברכה אחת שכבר מברכים אותה כמו שצריך באיטיות ובשימת לב, מה טוב. ומה בצע כי נצנן את 'האמבטי' ונאמר שבשאר ברכות אין אנו נוהגים כן. על הראשונים אנו בוכים... ולפחות את הברכה הזו אנו אומרים כמו שצריך. וצריך לשמוח ולייקר את זה מאד מאד.

אלא ש... אם מותר לומר, ואני אומר את ההרגשה שלי... במצוות ספירת העומר יש קושי גדול, שמאד לא ברור בפשט 'מה בדיוק עושים' כאן... כך, שגם אם אנו מאד רוצים להתעורר ולהתרגש בברכת המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו וציונו על ספירת העומר', ישנה הרגשה [ושוב אני אומר את ההרגשה שלי, וכלפי עצמי] של... אינני יודע היאך להגדיר זאת... שבעצם 'ממה אתה מתרגש'... מה אתה בעצם אומר כאן...

ולהנ"ל, יש בזה קצת פתח להבין, מהי העבודה שבספירה עצמה. ואכן יש לעשות זאת בהתרגשות, בכונה גדולה ובשימת לב... ה' יעזרנו לעובדו כרצונו בכוונה אמיתית ובטהרת לב.

שירי ההלכה

קצת הערות תוכ"ד לימוד מקופיא בסי' תפ"ט - הלכות ספירת העומר

ספיה"ע קודם 'עלינו' / ובדין 'תדיר' בחיוב ומנהג

במ"ב סק"ב, 'וקודם עלינו דכל מה דאפשר לאקדומי מקדמינן כדי שיתקיים יותר מש"כ תמימות'. ובפשוטו, יש לפרש דקאי דוקא על הלילה הראשון (שבו עסיק השו"ע שם). להתחיל את השבועות 'התמימות' כמה שיותר מוקדם. וא"כ צ"ב, למה כל יום אומרים זאת לפני עלינו.

וכמדומני, שיש שאומרים שכל יום בעי לספור כמה שיותר מוקדם בלילה, מדין 'תמימות'. [העירוינו שכן הוא בראשונים. ולא ראיתי בפנים]. ולפי"ז יש לפרש את דברי המ"ב, על כל יום, אלא שלפי"ז, היה המ"ב צריך לומר שמהאי טעמא יש להתפלל בכל ימי הספירה מעריב

כמה שיותר מוקדם. ודוק.

ומי שלא נזהר בזה, ולא מתפלל מעריב דוקא בתחילת הלילה, בהכרח שסובר שאין דין 'תמימות' כל יום. ולדידיה יקשה כנ"ל, למה כל יום סופרים לפני עלינו. וצ"ע.

ובעיקר דברי המ"ב, יש להעיר עוד, דעלינו הוי תדיר, וראוי להקדים את העלינו מהאי טעמא. אף אם עיי"ז יתאחר זמן הספירה ויהא בזה פחות 'תמימות'. כפי שהביא הבה"ל מהחוק יעקב לגבי מעריב וק"ש (אפי' ביום הראשון, שבזה ודאי יש דין להקדים כמה שאפשר משום תמימות), דמדינא צריך להקדים תפילה וק"ש לספירה מדין 'תדיר'.

וצריך לי עיון, דילמא ל"ש כאן 'תדיר'. כיון שהספירה היא מצוה (גם אם בזה"ז הוי' דרבנן, סו"ס הוי' מצוה דרבנן), והעלינו ל"ה מצוה. וממילא העלינו חשיב דבר הרשות לגבי המצוה. ול"ש בזה דין תדיר. (תדיר זהו רק כשיש ב' חיובים, והנידון הוא מי להקדים).

שו"ר ש'בבר אלמוגים', להגרא' גנחובסקי זצ"ל, עמוד פ"ט, כתב שהעירו לו כן, למה העלינו לא קודם מדין תדיר. ובהערות שם הביאו ליישב כן, שהעלינו הוי רק מנהג והוי כרשות לגבי הספירה שהיא חובה. אלא שהביאו שם שבמהרי"ל דיסקין, בקו"א סי' ה' אות צ"א, מבואר שגם מנהג תדיר קודם למצוה, אפי' דאורייתא, שאינה תדירה. עיי"ש וצ"ע.

*

ברכה לבטלה ב'שומע כעונה'

בשעה"צ סק"ה [בסוגריים], כתב חידוש גדול, דכאשר יש לו ספק על הברכה, ומבקש מאחר שיוציאו בברכה. עליו לכוון שהוא רוצה לצאת רק אם 'הוא מחוייב בדבר'. ומשמע, דאם יכון לצאת בכל אופן, על הצד שהוא לא מחוייב בברכה, הוי ברכה לבטלה.

ובאמת דכפה"נ, מקור דברי השעה"צ, אלו הם דברי הגרע"א בהגהותיו לברכות כ"א ב'. דהצל"ח שם דן על הענין הזה גופא, באחד שמסופק על ברכה אם יצא בה או לא, האם יכול לשמוע מחבירו ולצאת בה מדין שומ"כ, או שיש בזה ברכה לבטלה. (על הצד שהוא לא חייב). והאריך שם, שדבר זה תלי בפלוגתת הראשונים, לגבי אדם שנמצא באמצע שמו"ע, האם ישתוק ויכוין לקדושה ויצא בה מדין שומע כעונה. וסיים, "דלדעת ר"ת ור"י (המובאים שם בתוס'), שסברי לגבי קדושה הנ"ל, ד'אי שומע כעונה הוי הפסקה אם שותק' מי שהוא מסופק על ברכה אינו יכול לחבירו שיתכוין להוציא. אך כיון שהתוס' עצמם הכריעו שגדול המנהג (ז"ל התוס'), ומ"מ נהגו העם לשתוק ולשמוע וגדול המנהג) א"כ שפיר דמי לעשות כן'.

ועל מש"כ שלפי ר"ת ור"י לא יכול לצאת בשמיעה מחבירו. כתב הגרע"א, 'לענ"ד הא יכול לכוין בדרך תנאי, דאם מחוייב בברכה רוצה להיות שומע כעונה. ובאם

אינו מחוייב לברך אינו רוצה להיות שומע כעונה ויהיה כשומע אחר שאינו מכוין לצאת'. והן הן דברי השעה"צ הנ"ל.

אלא שצ"ע, למה נקט כן השעה"צ לדינא. והלא זהו רק לדעת ר"ת ור"י. אבל למאי דקיי"ל כהמנהג הנ"ל, (עיין בסי' ק"ד סעיף ז', ובבה"ל שם ד"ה ויהיה כעונה), אין בזה חשש ברכה לבטלה. כפי שהסיק הצ"ח לדינא.

ויתכן, שהמ"ב סבר שאין הדברים תלויים בז"ז, כפי שנקט הצ"ח. ואפי' אם סוברים ש'שומע כעונה' ל"ה הפסקה בשמו"ע. [ד"ל ממש כהוציא מפיו]. סו"ס כיון שע"י שומע כעונה מתייחסת אליו הברכה, על הצד שלא מחוייב בברכה, מתייחסת אליו ברכה שאין בה צורך. וכלפי 'ברכה לבטלה' גם זה חשיב כברכה לבטלה. ודו"ק.

ועוד יש להעיר, דהגרע"א שם ציין למש"כ המג"א בסי' קע"ד סקט"ו, מהרמ"מ, לגבי משקין בתוך הסעודה, דהוי ספק אם יברך. דיתן לאחר שאינו אוכל לברך ויכוין לפוטרו. וכתב, ד'משמע בסתם אפי' שלא בדרך תנאי'. [ובגוף דברי הגרע"א שם, צ"ע. מה הוא מצא בדברי הרמ"מ, והלא איכ"ל שהרמ"מ סבר כהמנהג הנ"ל, וע"כ ל"צ לעשות זאת ע"ד תנאי. ורק לפי דעת ר"ת ור"י צריך לעשות בדרך תנאי. ודו"ק]. ובמ"ב שם סק"ח העתיק דברי המג"א לדינא. ולמאי דכתב בשעה"צ כאן שיש לעשות זאת בדרך תנאי. למה העתיקו בסתמא דמשמע 'אפי' שלא בדרך תנאי', כפי שכתב הגרע"א. וצ"ע.

*

במה שהיה ראוי לכא' למי שלא מתפלל מעריב מיד בזמן לספור מיד בתחילת הלילה - ובטעם 'מנהג העולם'

הנה בפשוטו למאי דקיי"ל בגמ' ברה" (בדף ל"ב ב') ד'זריזין מקדימין' עדיף על 'ברוב עס', עיי"ש. היה עדיף שמיד בתחילת הלילה, עוד קודם שמתפללים מעריב, יספור את הספירה, אפי' עם עיי"כ יספור ביחידות. ובה מרויחים עוד, שכפי שיתבאר בהמשך, לגבי ספיה"ע ל"מ 'שומר' וכדו', וראוי לעשות זאת מיד בתחילת הלילה. וכן שהוי כמה שיותר 'תמימות'.

דמש"כ הבה"ל מהחוק יעקב, דבעינן ק"ש ותפילה קודם, משום תדיר. זהו לכא' רק כשמעוניין כעת לעשות את ב' המצוות. וכשמעוניין באמת להתפלל מעריב מיד בתחילת הלילה אכן יקדים את הק"ש ומעריב. אבל כשלא מעוניין כעת להתפלל מעריב, לכא' ל"ש כלל דינא דתדיר. כפי שהארכנו בדברנו לחנוכה, ואכמה"ל. וצ"ע.

ושו"ר שבשבת הלוי ח"ו סי' נ"ג אות ג' כתב בזה, שאם היו סופרים קודם מעריב, כו"א לעצמו, יש לחוש שיהיו יחידים שישכחו מלספור. וע"כ תיקונו בצבור לאחר מעריב שלא ישכחו. אמנם עיי"ש שכתב כן רק כביאור למנהג העולם, אבל כתב שם שבאמת נראה לו שראוי למי שלא מתפלל מעריב מיד בזמן, שיספור את העומר בתחילת הלילה. עיי"ש. וצ"ע למעשה.

ושוב ראיתי, כעין דבריו, בשבות יצחק, על עניני ספיה"ע, שהביא כן מהגרש"א זצ"ל, שחיישינן שמא ישכח. וע"כ סופרים עם הציבור.

*

בדעת המ"ב של"מ 'שומר' לגבי ספיה"ע / ובדין בדיקת חמץ בתחילת הלילה

העולה מהמ"ב בסעיף ד' סק"ג: דמחצית שעה קודם זמן הספירה יש ליוהר מלאכול. [ולכא' זמן הספירה הוא צאה"כ. אע"ג שבדיעבד גם בבה"ש יצא, כמש"כ בס"ב. ושו"ר שמפורש כן במ"ב סק"ג' ובשעה"צ כ"ט. וממילא למי שמחשיב את צאה"כ מעשרים דק' אחר השקיעה.

מעשר דק' לפני השקיעה יש ליוהר מלאכול].

ובזה סיים המ"ב, 'דבמקום שהשמש קורא לספור הספירה', היינו שיש 'שומר', 'אין להחמיר בקודם זמנו'. ומשמע שאחר שהגיע הזמן, היינו צאה"כ, ל"מ שומר. וצ"ב מ"ש מק"ש ותפילה. וצ"ע.

עכ"פ, לפי דבריו נמצא, שיש ליוהר להתפלל מעריב בימי הספירה ולספור. תיכף בתחילת הלילה. דאחרת יהא אסור לאכול וללמוד (כפי המבואר במ"ב סק"ד ד'ה"ה שאר מלאכות. כדלעיל בסי' רל"ב ורל"ה) קודם הספירה. ול"מ בזה 'מניין קבוע' וכדו' כמו של"מ 'שומר'.

רק שאפשר מעיקר הדין, לספור מיד בתחילת הלילה, בלי להתפלל. דבזה אין דין 'תדיר', כפי שנתבאר לעיל. (וע"ע מש"כ שם, שהמנהג למעשה כן לסמוך הספירה לתפילה מחשש דישכח. אלא שודאי אי"ז מעיקר הדין. ועדיף לכא', 'לותר' על ענין זה. מלעבור עלמש"כ המ"ב של"מ 'שומר' בספיה"ע. וצ"ע למעשה.

וכמדומני, שיש תשובה באג"מ, שמאריך שכן מהני שומר אף בספירה. כמו בק"ש ותפילה. עיי"ן ח"ו סי' צ"ט. ולא עיינתי בדבריו. וכתבתי הנ"ל לדעת המ"ב.

ושוב העירוינו למש"כ בחוט שני, שבת ח"ד, עמוד שע"ו, ב'קובץ ענינים', שדוקא 'קריאת השמש' לא מהניא, דל"ה 'שומר' פרטי. וזה ל"מ אף לגבי ק"ש ותפילה. אבל 'שומר' פרטי מהני אף לגבי ספיה"ע. (ו'מנין קבוע' לכא' דמי 'לקריאת השמש' ולא יהני לפי"ז אף בק"ש ותפילה). וצ"ע בכ"ז.

ואגב, בעוד מצוה מצינו במ"ב שנקט של"מ שומר, אלא בעינן לעשותה מיד בתחילת הלילה. והיא 'בדיקת חמץ', עיי"ן בדבריו בסי' תל"א.

ואולי הענין הוא, כמו שכתב המ"ב שם, לבאר עיקר ההלכה שכתב שם הרמ"א, לגבי בדי"ח, דאפי' כשהתחיל ללמוד בהיתר צריך להפסיק כשהגיע הזמן. 'דעיקר מצוה לתחילה קבעו חכמים בתחילת הלילה ע"כ צריך להפסיק כדי שיתקיים המצוה כתקונה', והיינו דבשאר מצוות, הדין לא לאכול ולא ללמוד וכדו' קודם המצוה, זהו רק מחשש דשמא ישכח. ואין חסרון בקיום המצוה, כשהיא נעשית לא בתחילת זמן חיובה. (אם לא משום דין חיצוני, כ'זריזין מקדימין' וכדו'). אבל בבדיקת חמץ וספיה"ע, זהו מעיקר התקנה של המצוה, שקבעו חז"ל בתחילת הלילה. (משום מה, וצ"ע. ובספיה"ע אולי זהו משום שבעינן 'תמימות' כל לילה). וע"כ בזה, הענין לקיים בתחילת הלילה הוא לא רק משום שלא ישכח. אלא משום שבזה מקיים המצוה בשלימות. וממילא א"ש שלא יהני שומר. וע"כ צריך להפסיק אפי' כשהתחיל בהיתר.

אלא שבאמת, כלפי ספיה"ע, לא מצינו חומרא וזו שיפסיק, אפי' כשהתחיל בהיתר. ויותר נכון, ברמ"א בס"ד כתב שבכה"ג לא מחוייב להפסיק, וצ"ע. [שוב העירוינו למש"כ באור לציון, ח"ג פט"ז סעיף א', שעמד בכ"ז, עיי"ש].

ואם כנים הדברים, נמצא שראוי לספור בתחילת הלילה גם באופן שלא עוסק בדברים אחרים. כאכילה ולימוד. דבשביל לקיים המצוה בשלימות יש לעשותה מיד בתחילת הלילה. וצ"ע.

הדברים נכתבו לעורר לב המעיינים בלבד

